

ретьельному розгляді питань про кримінальну відповідальність за корупційні правопорушення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Присяжнюк В. Боротьба з корупцією вимагає не балачок, а рішучих дій / В. Присяжнюк // Вісник прокуратури. – 2008. – № 10. – С. 14.
2. Пшонка В. Міжнародна взаємодія щодо протидії корупції / В. Пшонка // Вісник прокуратури. – 2008. – № 10. – С. 6.
3. Мельник М. І. Корупція: сутність, поняття, заходи протидії : монографія / М. І. Мельник. – К. : Атіка, 2001. – С. 163.
4. Чубенко І. В. Генезис поняття корупції / І. В. Чубенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2009. – № 1 (87). – С. 113–117.

Ситник О. М.,

доцент кафедри теорії та історії держави і права
Донецького юридичного інституту МВС України,
доктор історичних наук, доцент

РОЗВИТОК ДЕРЖАВНОЇ (НАЦІОНАЛЬНОЇ) ІДЕОЛОГІЇ В УКРАЇНІ ЯК ПРІОРИТЕТНА ПОЛІТИКО-ПРАВОВА ЗАСАДА

Сучасний етап розвитку української держави як ніколи потребує ефективного політико-правового підґрунтя, що формується, серед іншого, завдяки функціонуванню державної (національної) ідеології. Саме вона спроможна належним чином сприяти повноцінному функціонуванню всіх сфер суспільного життя країни.

Формування та розвитку ідеології відбувається в реальному історичному процесі. У суспільно-політичному житті ідеологія може виконувати як позитивну, так і негативну функцію, сприяти розвитку суспільства й культуротворчого процесу або стримувати його. Також суттєвим є те, що одна й та ж ідеологія (система ідей, поглядів, оцінок) може утримувати означені характеристики практично одночасно, сприяючи суспільному розвиткові в одному вимірі та стримуючи його в іншому. Усе залежить від змісту ідеології, характеру суспільних відносин, в яких вона розгортає свою функціональність, загальної духовної атмосфери й культурно-історичної традиції, сила котрої може не лише деформувати будь-який ідеологічний вплив, але навіть і знищити його [1, с. 130, 131]. Розвиток ідеології відбувається в тісному взаємозв'язку з іншими суспільно-політичними факторами. Однак, суттєвою особливістю ідеології є її здатність виконувати функцію визначального спрямовуючого та консолідуючого чинника в суспільстві та державі. Особливо важливим є зміст і характер тієї чи іншої ідеології. Оскільки саме від нього, значною мірою, залежить специфіка її реалізації в суспільно-політичній і державно-правовій сферах. Досвід світової історії яскраво свідчить, що лише залежність еволюції ідеології від духовних принципів і культурно-історичних традицій нації, може забезпечити її повноцінний, цивілізований розвиток і унеможливити переростання в різного роду тоталітарні форми.

Згідно визначення В. Лісового, ідеологія – це сукупність взаємопов'язаних, а то й ніяк не пов'язаних між собою ідей, символів та ритуалів, призначених об'єднувати людей заради спільних політичних дій [2, с. 602]. Отже, ідеологія – це духовна сутність держави, засіб консолідації громадян у єдиний народ, фактор мобілізації найголовнішого з усіх ресурсів – людського, активізації потенціалу, дієздатність якого є визначальним фактором прогресу [1, с. 355]. Саме в державній ідеології концентровано віддзеркалюються основні загальнонаціональні цінності й загальнодержавні інтереси, внутрішні та зовнішні пріоритети держави, місце громадян у їх реалізації тощо. Державна ідеологія має подолати в масовій свідомості комплекс другосортності власної держави та згуртувати народ у боротьбі за його гідність і належне місце у світовому співтоваристві [3, с. 13]. Цілком очевидно, що саме завдяки належній, ефективній і дієздатній державній ідеології, можливим є формування в Україні громадянського суспільства.

Покликання ідеології, серед іншого, полягає в тому, щоб стояти на сторожі державних інтересів, оскільки саме вона володіє тими світоглядними та ціннісно-орієнтаційними функціями, що дозволяють повною мірою виражати інтереси держави [4, с. 125, 126]. Відсутність державної ідеології, що одухотворює й активізує народ, що консолідує суспільну свідомість і соціальні інститути, негативно відбивається не лише на стані економіки та культури, але й суспільної психіки. Існування суспільства без державної ідеології ускладнює не лише політичну й соціальну сфери, а й – криміногенну ситуацію [5, с. 625-626].

Слід зазначити, що державна ідеологія виступає в суспільстві як система поглядів та ідей, в яких усвідомлюються та оцінюються ставлення людей до дійсності й один до одного, соціальні проблеми та конфлікти, а також містяться цілі (програми) соціальної діяльності, спрямованої на закріплення чи зміну (розвиток) певних суспільних відносин [6, с. 142]. Так наприклад, білоруські вчені оцінюють державну ідеологію як систему базових принципів, установок, що визначають стратегію розвитку держави на основі суспільного вибору та досягнення консенсусу щодо базових принципів і цілей розвитку [7, с. 3]. Позиція українських вчених стосовно даного питання загалом тождна, але, при цьому, має низку своїх особливостей. На нашу думку ідеологія, зокрема державна, покликана формувати таке суспільство, де б відносини були б найбільш гармонійними та цивілізованими. Це може бути, насамперед, правова держава з властивим йому шануванням закону як головного аргументу при вирішенні будь-яких конфліктів. Також важливим фактором є моральні принципи – невід'ємний атрибут духовної сутності як юриста, так і громадянина загалом.

Держава має піклуватися про духовну безпеку суспільства та кожного з його членів. Це вже область права. Відповідним чином, законодавству належить функція упереджувати появу презумпції свободи для гріха. Саме за допомогою права держава повинна поставити непрохідний бар'єр для зазіхань на особу, намагатися забезпечити фізичну, душевну та духовну безпеку кожної людини, а відтак – сприяти розвитку духовно-морального потенціалу суспільства. Зокрема, держава може захистити суспільство від розпусу та насильства, порнографії й наркоманії, від нігілізму та вседозволеності, лише при достатній наявності високо-моральних членів суспільства небайдужих до

долі нації [8]. І одним із ефективних факторів захисту та розвитку духовного потенціалу суспільства є державна ідеологія.

Також важливою є роль національної ідеології, покликана, серед іншого, належним чином захищати національні інтереси. При цьому слід враховувати, що ідеологія, зазвичай, виступає сукупністю доктрин, міфів і уявлень, що стає підставою соціального устрою чи обґрунтування певного соціального плану [9, с. 105]. Відтак, консолідація соціуму певної нації чи держави навколо такої ідеології, котра відповідає інтересам і сподіванням більшості, може створити надійне захисне політичне підґрунтя.

Протягом тривалого часу в Наддніпрянській Україні та на західноукраїнських землях поступово формувалися засади ідеологічної концепції, домінуючим чинником котрої були ідеї соборності, самостійності, просвіти народу та духовності. Розвиток національної ідеології, як і національної свідомості тісно пов'язаний із відтворенням духовної пам'яті народу, котра сприяє самоусвідомлюваному й упорядкованому вивільненню з-під влади догм і виходу на шлях самопізнання й вільної духовної творчості. Слід припустити, що загальнооб'єднуючими мають стати саме принципи духовності та соціальної справедливості, визначальності моральних і етичних норм.

Увесь політико-правовий досвід української історії переконливо підтверджує одну з головних настанов: без цілісної, самодостатньої та цілеспрямованої ідеології, реалізованої в її державницькій (національній) і конституційній (правовій) формах, побудова цивілізованого, гармонійно розвиненого суспільства є проблематичною. Для досягнення ж зазначеної мети є нагальним такий стратегічний розвиток державної (національної) ідеології, котрий би в першу чергу відповідав ст. 1 Конституції – побудові в Україні правової та соціальної держави.

Література:

1. Андрущенко В. Культура. Ідеологія. Особистість : методолого-світогляд. аналіз / В. Андрущенко, Л. Губерський, М. Михальченко. – К. : Знання України, 2002. – 578 с.
2. Лісовий В. Що таке національна (українська) ідея? / В. Лісовий // Націоналізм : антологія / [упоряд. : О. Проценко, В. Лісовий]. – К. : Смолоскип, 2000. – С. 593-626.
3. Демчук П. Державна ідеологія та ідеологічна робота держав / П. Демчук // Розбудова держави. – 1994. – № 5. – С. 12-14.
4. Бачинин В. А. Філософія права и преступления / В. А. Бачинин. – Харьков : Фолио, 1999. – 607 с.
5. Семенченко Ф. Г. Політичний ідеал та національна ідея : проблеми формування національної ідеології в українському суспільстві / Ф. Г. Семенченко // Гілея. Науковий вісник : збірник наукових праць. – Вип. 48. – 2010. – № 6. – С. 622-629.
6. Сумма идеологии. Мировоззрение и идеология современной российской элиты / под ред. М. Тарусина. – М. : Институт общественного проектирования, 2008. – 296 с.
7. Философия и идеологии жизнедеятельности Беларуси : теоретические основы антикризисной модели и механизмы ее реализации / под ред.

П. Г. Никитенко [и др.] ; Нац. акад. наук Беларуси, Ин-т экономики. – Мн. : Беларус. навука, 2009. – 621 с.

8. Протоиерей Димитрий Смирнов. Безопасность человека и общества. Духовность, нравственность и право // [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.orthedu.ru/books/sovrem/dmsmirn/bezopas.htm>.

Павлюк Л. С. Риторика, ідеологія, персуазивна комунікація / Л. С. Павлюк. – Львів : ПАІС, 2007. – 168 с.

Скрипнюк О. В.,

голова Комісії Конституційної асамблеї з питань конституційного ладу та порядку прийняття і введення в дію змін до Конституції України, академік НАПрН України, заслужений юрист України, доктор юридичних наук, професор

**КОНСТИТУЦІЙНА РЕФОРМА В УКРАЇНІ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ:
ПРОБЛЕМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ІНСТИТУТІВ ПОЛІТИЧНОЇ
СИСТЕМИ**

Сучасна політична система є складним суспільним організмом, її утворюють державні і недержавні інститути, що здійснюють владу, управління суспільством, регулюють взаємовідносини між громадянами, соціальними та етнічними групами, забезпечують стабільність та порядок в суспільстві. Провідними інститутами політичної системи є держава, політичні партії, групи інтересів тощо.

Крах тоталітарної системи, демократизація всіх сфер життя держави і суспільства, закріплення курсу на побудову правових держав зумовили зростання ролі права у функціонуванні сучасних політичних системах та у забезпеченні розвитку інститутів політичної системи.

Право незалежної України покликане виробити адекватну наукову модель інтерпретації та пояснення процесів розвитку вітчизняної політичної системи разом з аналізом процесів формування і розвитку громадянського суспільства.

Сьогодні право і політична система знаходяться у постійному діалектичному взаємозв'язку, осмислення і дослідження якого є одним із найважливіших теоретико-методологічних завдань сучасної юридичної науки.

Предметом сучасної вітчизняної юридичної науки є не лише наукова розбудова нових теорій і концепцій, але і забезпечення конституційної модернізації України та її політичної системи, зокрема.

З цього погляду, досліджуючи політичну систему України та її сучасний стан, стає гранично важливим осмислювати цей процес, за якого політична система та її трансформації постають як необхідні етапи загального конституційно-правового розвитку.

Визнаючи загальний перехідний стан сучасної політичної системи в Україні як реалізацію транзиту до європейсько- демократичного типу, різні науковці акцентують увагу на тих чи інших аспектах цього процесу, висуваючи на перший план відповідні складові політичної системи (державу, політичні партії, систему організації тощо). При цьому сам перехідний процес